Dr. ZLATKO HERKOV:

SLUŽBA GRADSKOG DEKANA U PROŠLOSTI ZAGREBA

ZAGREB 1938

„TIPOGRAFIJA" GRAFIČKO-NAKLADNI ZAVOD D. D.

Dr. ZLATKO HERKOV:

SLUŽBA GRADSKOG DEKANA U PROŠLOSTI ZAGREBA

ZAGREB 1938

„TIPOGRAFIJA" GRAFIČKO-NAKLADNI ZAVOD D. D.

POSEBAN OTISAK IZ MJESEČNIKA »ZAGREB« ZA RUJAN I LISTOPAD 1938

Medju mnogobrojnim poglavljima iz prošlosti grada Zagreba svakako je vrlo zanimljiva i povijest o službi gradskog dekana i o mnogobrojnim peripetijama, koje je ona od najstarijih godina proživjela sve do časa, kada je za uvijek nestaje. Ova je služba bila vječni kamen smutnje, razlog neprekidnom trvenju među časnicima i činovnicima našeg grada, uslijed čega je uvijek imala dosta protivnika. Neraspoloženje protiv službe dekana bilo je čas jače, čas slabije, što se jasno odrazuje na opetovanom dokidanju i ponovnoj uspostavi te službe.

Razlozi nesuglasicama unutar gradske uprave u pogledu službe dekana bili su dvojaki: u prvom redu borba za vlast, a zatim i pitanje prihoda vezanih ovom službom. Iako se služba gradskog dekana vremenom vrlo mijenjala, ona je pretežno imala dosta velik djelokrug, te je osjetljivo zasijecala u djelokrug gradskog suca, pogotovo ako je gradski dekan bio naročito ugledno lice, pa se znao u svom poslovanju učiniti neovisnim od gradskog suca i ostalog magistrata. U djelokrug je gradskog dekana spadala pretežno uprava gradskog gospodarstva, sad u većem opsegu, sad opet više ograničena. Nije zato čudo, da si je gradski dekan redovno znao osigurati izvjesne koristi, daleko veće od onih, koje su uživali ostali članovi magistrata, pa je posve razumljivo, da je i to bio kamen smutnje, dosta jak, da uvijek na novo pokrene pitanje službe dekana.[1]) Služba dekana bila je već od početka vrlo ugledna, pa su se za tu službu natjecali redovno najugledniji članovi gradske uprave, koja se od najstarijih vremena sastojala — kako je poznato — od gradskih senatora (senatori, stareši, u najstarije doba jurati) i gradskih zastupnika

---

1) To se najbolje razabire iz činjenice, da je pitanje plaće i drugih koristi gradskog dekana uvijek prigodom ponovne uspostave dekanata posebno riješavano. Tako je godine 1722. prigodom izbora dekana zaključeno, da se ostalim senatorima, koji za svoju službu nemaju nikakovu plaću, imade davati svaki tjedan 5 radnika i kmeta. Godine 1751. je zaključeno: »... cum porro decani hactenus duas portiones lignor(um) foeni et Straminis more qvodam abusivo traxissent et percepissent. Ideo communibus votis conclusum est, ut abhinc Decanus ex ejusmodi rebus dividendis nihil plus habeat, qva(m) alii Dni Senatores«.

Uostalom u pogledu plaća pojedinih senatora i ostalih časnika gradskih bilo je uvijek prigovora. Tako čitamo u Krčelićevoj kronici: »Annuae« (Izdanje Smičiklasovo, Zagreb 1901.), str. 65.: »Hoc anno (t. j. 1751.) mense Martio civitati Zagrebiensi venit a camera aulico Hungarica Posoniensi, ut senatores stabilia haberent salaria, vidilicet quivis senatorum fl. 60, capetaneus 80, iudex civitatis 150, notarius 200. Hactenus enim intra se dividebant universa, vidilicet colonos, vinum etc.«

(jurati, asesori, u najstarije doba consiliarii). Gradski senatori sa gradskim sucem na čelu činili su magistrat, dok su gradski zastupnici činili »općinu« (cummunitas, communitas ellecta). Gradski senatori birali su se među najodličnijim građanima, koji su se odlikovali od ostalih građana naročitom razboritošću, znanjem i pismenošću, a osim toga su morali biti odlični po dostojanstvu i imanju.[2])

Između ovih odličnika birao se od najstarijih vremena gradski dekan, što posvjedočuje, da se toj službi posvećivala najveća pažnja. Može se ustvrditi, da je služba gradskog dekana uz službu gradskog suca bila najodličnija i najuglednija.

Kakva je bila služba dekana u najstarije vrijeme, danas se ne može više točno ustanoviti. Svakako je sigurno, da je ta služba vrlo rano postojala, daleko prije gradskog Statuta od god. 1609., jer se već u najstarijim izvorima povijesti grada Zagreba spominje dekan. On se birao među gradskim prisežnicima ili juratima, a nosio je naslov »decanus iuratorum« ili »magister civium«, a smatrao se općenito pročelnikom prisežnika. Sigurno je, da je uz to vršio izvjesnu stalnu službu, te imao određeni djelokrug. Tako možemo iz sačuvanih izvora iz XV. stoljeća zaključiti, da je u njegovim rukama bio nadzor nad tržištem,[3]) a iz sačuvanih izvora iz XVI. stoljeća može se zaključiti, da je vršio izvjesnu funkciju u gradskom gospodarstvu. Sačuvano nam je nekoliko računa iz polovice XVI. stoljeća sa oznakom imena dekana u naslovu, što posvjedočuje, da je dekan imao izvjesnu ingerenciju i na primitke i izdatke grada, iako su se izdaci faktično vršili po nalogu gradskog suca. Osim toga se nedvojbeno iz sačuvanih računa može zaključiti, da je više puta dekanu povjerena uprava gradskog gospodarstva (ekonomije), kao što i to, da je na račun grada izvršivao izvjesne nabavke.[4])

---

[2]) Vj. Klaić: Statut grada Zagreba od god. 1609. i reformacija njegova god. 1618. (Zagreb, 1912).

[3]) Tkalčić: Monumenta Historica lib. reg. civit. Zagrabiae. Svezak II., str. 48. U jednoj odredbi, koju je grad Zagreb g. 1425. u pogledu trgovine izdao, istaknuto je među ostalim slijedeće: »Pisces autem, qui remanserint ultra tempus predictum, talibus piscibus decanus iuratorum per preconem communitatis caudas amputari facere teneatur«.

[4]) Laszowski: Monumenta Hist. lib. reg. civ. Zagrabiae. Svezak XIII., str. 35. Ovaj se popis čuva još danas u »Arhivu« grada Zagreba, a nosi naslov: »Registrum introitus pecuniarum libere ciuitatis Montisgrecensis Zagrabiensis, tempore primi iudicatus egregii Mathei literati Zalatnoky in anno domini 1557. sequitur. Paulus Posgay decanus«. U računu za g. 1558. označeno je »Decanus Petrus Suppan«, a u računu za g. 1559. »Martinus Schytar, decanus«. To izlazi uostalom i iz nekojih izvora, koji su nam sačuvani iz kasnijih vremena. Tako magistrat u jednom podnesku na kraljicu Mariju Tereziju od g. 1759, sam ističe, da je bilo vremena, kada je dekan raspolagao gradskim novcem.

Ukratko može se tvrditi, da je dekan imao i u najstarije vrijeme određene funkcije u gradskom gospodarstvu tim više, što i odredbe Statuta od god. 1609. sadržavaju toliko jasne odredbe o službi gradskog dekana, da se ne može predmnijevati, da su te odredbe u novi Statut ušle kao nešto nova, nego naprotiv, da se ovim odredbama utvrđuje već davno poznati institut. Odredbe, koje je pak ovaj Statut sadržavao, bile su poglavito slijedeće:

1.) Dekan se birao iz redova gradskih senatora, koji su zamijenili nekadanje jurate. Sada se dekan više ne naziva »decanus iuratorum«, nego nosi naslov »decanus sive magister civium«. Ovaj naslov ostao je nepromijenjen sve do godine 1754., kada se dekan naziva »decanus alias magister civium seu consul«. Kada je pak godine 1770. odijeljena služba gradskog konzula od službe dekana, dobiva dekan ponovno svoj prijašnji naslov.

2.) Dekan se nije morao svake godine mijenjati.[5])

Iz ove se odredbe može zaključiti, da se kod donošenja Statuta o tom raspravljalo, da li je dobro, da se dekan svake godine mijenja, i to svakako pod uplivom odredaba, koje su sadržavali Statuti mnogih južnih gradova, naročito dalmatinskih gradova i gradova Hrvatskog primorja. Ovi su gradovi službu činovnika, koji se brinuo za gradsko gospodarstvo, vremenski vrlo ograničavali, često i na 6 mjeseci, pa se naročito pazilo na to, da se u određenom vremenskom razmaku ne povjeri istom licu ta služba.

Izgleda, da se donosioci novog Statuta nisu mogli odlučiti na takovo ograničenje službe dekana, pa su pošli srednjim putem, ostavili su naime gradskim senatorima i zastupnicima, da o tom odlučuju.

3.) Dekanu se redovno određivao pomoćnik (»socius«, »tovaruss«). Dok se dekan birao među senatorima, njegov se pomoćnik uzimao iz redova jurata.

Ovaj se pomoćnik nazivao obično španom, ali se iznimno naziva i vice-dekanom. Tako se godine 1616. spominje kao vice-dekan Nikola Židić.[6])

---

[5]) »Dekan vszako letto, akosze bute sztaressim y obchine videlo budesze premenyal«. »Decanus, etiam... quotannis, si senatoribus et communitati visum fuerit, mutabitur...« (Klaić: cit. djelo str. 71. i 75.)

[6]) Prothocollum restaurationum lib. et reg. civitatis Montisgraecensis Zagrabiensis 1616.—1742. list 97. (Arhiv grada Zagreba). Interesantno je spomenuti, da se Nikola Židić (Nikolaus Sidich) ne nalazi u popisu jurata ove godine. Pošto je riječ »Sidich« naknadno u zapisnik unijeta, što se jasno po različnom rukopisu i tinti razabire, to je vrlo vjerovatno, da je naknadno unijeto ime pogrješno. Pošto se među juratima ove godine nalazi samo jedan imenom Nikola, i to »Nikolaus Gusstouich«, to se može predmnijevati, da je faktično on bio taj »vice-decanus«. Nikola Židić spominje se kao pomoćnik dekana Grgura Tepečića god. 1611. (Klaić. cit. djelo str. 29.), a godine 1624. među juratima.

U vrijeme, kada se nije birao dekan, vršio je službu dekana faktično špan, samo je on u vršenju te službe bio mnogo ovisniji od gradskog suca, nego dekan.

4.) Dekan se imao redovno brinuti za gradska polja i gradske dohotke.

5.) O svom poslovanju imao je svake godine između desetog i petog dana prije Blaževa polagati račun. U svom poslovanju je gradski dekan svakako rukovao i novcem. [7]) U pogledu rukovanja novcima bilo mu je kao i drugim činovnicima (perceptores tricessimae, imanuvani officiali warasski) određeno, da ih predaje u gradsku blagajnu (aerarium, warasska ladicza). Ključeve od te blagajne čuvala su 4 gradska senatora, kojima je bilo stavljeno u dužnost, da paze na gradske novce.

Izbor gradskog dekana vršio se dan poslije Blaževa. Izabrani dekan polagao je propisanu prisegu, koja je glasila:

»Jaz N. prisesem na sinoga Boga Deuiczu Mariu I uze zuete da hochem zkmeti Obchinzkimi sto nai bole budem mogal I znal wchiniti delati Kmeta ili Tesaka ni iednoga, niti za zuoiu hazen uzeti, niti nikomur drugomu press Gospona Zudeza (ili) Magistratusa uolie dati, pache akobi koi tlako zaztal hochem wchiniti snim zadelati na kuliko budem znal, I akobi w tlako ne hotel poiti Gozponu Zudezu pouedati (daga kastiga) k tomu sto nai bolio budem znal I mogal Obchinzkj dohodek I tlaku pobolsati. Tako mi Bog pomozi I uzi Zueti«.[8])

Iz ove se prisege i iz odredaba Statuta razabire, da se dekan faktično imao prvobitno brinuti za gradsko gospodarstvo u smislu današnje ekonomije. Pod dohotcima, za koje se brinuo, imadu se dakle razumijevati prihodi od te ekonomije (polja, šume, vinogradi itd.). Za javno-pravne

---

[7]) Među ostalim mu je Statutom određeno »na polya y na warosske dohotke bude paszku noszil, y pokehdob da yu ovom warassu zobi i szena velika je potrebocha, a krutoga warossci po malo imaju, tako zobi i szena sto najveche budu mogli arti zpravlayu, y priszesnim lyudim na haszen warasskи prodaju«. Prema tome je svakako primao i novce. U spomenutom računu od g. 1557. navedeno je doslovce: »Ittem eodem anno Paulus decanus Posgay dictus, cum iuratis ciuibus assumptus fuit ad procuratorem vinearum et agriculture ciuitatis .....« (op. cit. str. 48). U računu od g. 1558. navedeno je: »Knesya eodem anno arendata fuit Petro Suppan, decano ciuitatis cum sociis suis .. « (op. cit. str. 49). Interesantno je spomenuti, da te godine nije dekan upravljao gradskim gospodarstvom, kako se to iz daljnjeg navoda u tom računu razabire: »Anno eodem Martino fabro cum iuratis civibus pro procuracione vinearum et agriculture ciuitatis soluti sunt for 10« (op. cit. str. 61). Navedeni se na drugom mjestu naziva »procurator agriculture ciuitatis« (op. cit. str. 59). U računu harmice (tricezime) od g. 1557. navodi se: »Ittem eidem Paulo Posgay, decano, pro emendis orbibus obrwchy dictis ad vasa communitatis necessariis dedi den. LXXX« (op. cit. str. 354). U istom računu za g. 1658.: »dominus judex cum decano emerunt...« (op. cit. str. 361), itd.

[8]) Prothoc. restaur. 1616.—1742. list 1.

prihode postojali su od starine posebni organi (tricesimatori i perceptori). Dekanu su pomagali u radu uz špana i »folnogii«, kako su se nazivali poglavari ili upravitelji obližnjih sela, koja su spadala pod jurisdikciju zagrebačku.[9]) Folnogiji su imali u svom selu po prilici isti djelokrug, koji je dan dekanu (odnosno španu) u samom gradu s tom razlikom, što su oni za svoj rad bili odgovorni dekanu (odnosno španu), kako se to može razabrati iz njihove zakletve, koja nam je sačuvana iz početka 17. stoljeća.

Prvi se puta gradski dekan u smislu novog Statuta birao godine 1611. Te godine izabran je dekanom Georgije Tepešić, kojemu je dodijeljen za pomoćnika Nikola Židić. Prigodom izbora bilo je zaključeno, da se za službu dekana izradi poseban pismeni naputak, ali izgleda, da usprkos tome nije u ono doba takav naputak faktično izdan.

Počevši od te godine birao se dekan redovno svake godine do godine 1618., kada je Statut od g. 1609. znatno preinačen. Reforme Statuta zahvatile su i službu dekana, pa je dokinuta s obrazloženjem, da je ona redovno povod razmiricama između suca i samog dekana, i da i onako nije poznata u drugim gradovima (»cum nedum hoc officium sed neque eius nomen in alliis civitatibus notum est«).[10])

Ova potonja tvrdnja uostalom nije posve točna, jer je u XVI. vijeku u Varaždinu poznata služba »kmetskog suca«, koji se nazivao i »officialis colonorum« odnosno »decanus sive officialis bonorum et colonorum civitatis«, ili posve kratko »officialis«, čiji je djelokrug gotovo uspoređen sa djelokrugom našega gradskog dekana.[11]) Vjerojatno, da su po uzoru Zagreba i Varaždina poznavali službu dekana i drugi gradovi.

Prema reformama gradskog Statuta imao je dekana u službi zamijeniti činovnik (»officialis«), koji će biti od suca i senatora posve ovisan.

I tako se počevši od g. 1619. ne bira više dekan, nego njegovu službu vrši špan, koji se bira među juratima. Djelokrug špana bio je faktično

---

[9]) Služba folnogija nije poznata samo u Zagrebu, nego se spominje i u drugim hrvatskim gradovima u XVII. vijeku sa sličnim djelokrugom kao zagrebački folnogiji. Usporedi Antun Šimček: »Bilježnica sisačkog špana Jurja Turjaka, kanonika zagrebačkog, iz 1649. (priopćeno u Vjesniku Kr. drž. Arhiva u Zagrebu, god. 1934.) Šimček tumači, da riječ »Folnog« ili »folnogi« dolazi od mađarske riječi folnagy, a znači seoski sudac.

[10]) Klaić: cit. djelo str. 29., 39. i 86.

[11]) J. Janković: »Pismohrana slob. i Kralj. grada Varaždina« u »Izvješću Kralj. vel. gimnazije u Varaždinu« za g. 1887./8. (Varaždin, 1888.) na str. 34, i Dr. R. Horvat: »Varaždin koncem XVI. vijeka« u »Vijesniku Zem. Arhiva« u Zagrebu od 1911., god. XIII., na str. 246. Sudac kmetski polagao je slijedeću prisegu (godina 1572.):

»Jaz T. sodec kmetov ovoga Varaša prisižem..... da Jaz hočem polje i vinograde varaške s kmetim verno včiniti delati i gospočino na varaško vsakovačko potreboču včiniti obsluživati i varaškoga čuvati na nje marlivo pazko nositi i verno spravljati i vu vsem onom što vezdašnje moje časti dostoji verno hoditi i pazko na nje nositi kako najbolje budem znal i mogel...«

posve izjednačen sa službom dekana, samo što on nije samostalno radio, nego se u svom radu imao strogo držati naloga gradskoga suca i senatora. Od godine 1623.—1628. vršili su službu špana: Stjepan Ilijašić, Nikola Židić i Jakob Ilijašić (3 godine uzastopce).

Godine 1629. zaključeno je prigodom restauracije magistrata, da se uspostavi dekanat prema propisima Statuta iz g. 1609.[12])

5. veljače iste godine izabran je za dekana senator Juraj Levačić, ali mu je vlast ograničena odredbom, da u svemu radi saglasno sa gradskim sucem, po svoj prilici iz razloga, da se izbjegne ponovnoj nesuglasici među njima, koja je bila faktično razlog dokidanju dekanata.[13])

Od te godine do godine 1648. bira se redovno dekan, ali mu se ne određuje špan, pa on vrši sam svoju službu. Kroz te godine obnašali su čast dekana slijedeći senatori: Juraj Levačić (1629., 1630. i 1634.), Nikola Židić (1631.) i Grgur Jagatić (1632./3. i 1635.—40.). Godine 1639. i 1640. bira se uz dekana ponovno špan Juraj Kozjak. Godine 1640. dođe ponovno do nesuglasica obzirom na službu dekana i špana, pošto je prema prvobitnom Statutu bio špan dodijeljen dekanu kao pomoćnik (»Spanum pro Socio aduingari«), dok je prema kasnijim propisima biran sam špan. Ipak je većinom glasova zaključeno, da se bira i nadalje dekan, ali bez špana. Tako je za godinu 1641. bio ponovno izabran za dekana Grgur Jagatić, a u godini 1642. Jakob Ilijašić.

Godine 1643. prevladali su ponovno protivnici službe dekana, pa je po treći puta dokinuta, a mjesto nje ponovno postavljen špan (jurat Juraj Kozjak). I sada prolazi dugi niz godina, u kojima je gradskim gospodarstvom upravljao iz redova jurata birani špan, koji je u svom radu posve nesamostalan i posve ovisan od volje gradskog suca i ostalih gradskih senatora. Lica, koja dolaze na mjesto špana, redovno obnašaju ovu službu kroz dugi niz godina bilo uzastopce bilo uz prekide (na pr. Andrija Ilijašić (Illiasich) kroz 10 godina, Stjepan Marušić (Marussich) kroz 5 godina, Mihajlo Kozjak kroz 3 godine, Petar Rogović (Rogouich) kroz 7 godina, Petar Panjan (Panjan) kroz 6 godina itd.). Tek godine 1722. dolazi pitanje službe dekana ponovno na dnevni red. Te godine potaknuto je prigodom restauracije magistrata pitanje unapređivanja gradskog gospodarstva, pa je zaključeno, da se u interesu grada uspostavi ponovno dekanat. Tom zgodom je izrično određeno, da mu se u vršenju službe podređuje špan

---

[12]) Cit. proth. rest. list 112.: »Statutum est praeterea communibus uotis, ut Decanus iuxta priores constitutiones et Fiscalis creentur«.

[13]) Cit. proth. rest. list 113.: »...... electus est in Decanum Prudens Georgius Leuachich qui ut diligenter attendat laboribus ciuitatis, et cum colonis illud laboret, quod sibi a dno Judice, et Magistratu impositum fuerit(?), quantum ad majora opera, semper tamen habiturus est cum dno Judice corespondentiam in omnibus qua ad bonum publicum pertinere videbuntur.

i folnogiji. Sam dekan imade se u svemu držati naputka, koji se imao naknadno donijeti, ali je u svom radu imao biti posve ovisan o volji gradskog suca i magistrata. Pošto je dekanu za njegov rad osigurana znatna nagrada, to je ovom zgodom i ostalim senatorima priznata izvjesna plaća radi izjednačenja sa dekanom.

Naputak, po kojemu je dekan imao raditi, donešen je uistinu još iste godine (19. II. 1722.) jednoglasno. Ovaj naputak sadržava svega 12 točaka, te se može smatrati i za ono vrijeme kao vrlo manjkav. Već u početku naputka naglašuje se ponovno ovisnost dekana o čitavom magistratu, zatim mu se određuje kao djelokrug skrb oko čitavog gradskog gospodarstva (ekonomije), opseg te skrbi i način, kako će vršiti prodaju priroda, naročito vina, čije su cijene bile osigurane i zaštićene naročitim mjerama obzirom na uvežena vina. Osim toga imao se dekan pobrinuti za popravke gradskih zidova i kula, kao što je imao voditi i brigu o mostovima i putevima, pošto je u njegov djelokrug spadala i »tlaka«.[14])

---

[14]) Usporedi cit. Proth. rest. list 500. i dalje. Čitav naputak je glasio:

Prorestaurato, et in priorem statum reducto Decanatus officio, in quod Grosus (»generosus«) Petrus Maglich feria 5ta proxima post Festum S. Blasii Epyscopi et Martyris, alias solitae restaurationis termini vnanim iby votis totius Magrus (»magistratus«) et Comttatis constitur et decrepitur.

Primo: Itaque idem Dnus Decanus sub se Spanum Cittis, et consequenter omnes Folnogios habebit, a cuius directione, et mandatis idem Spanus, et Folnogii dependebunt, idem vero Dnus Decanus a'toto Magistratu dependenserit. Quibus ita stantibus pro

Secundo: Tota oechonomia Cittis, tam in excolendis vineis, quam agris, foenilibusqe defalcandis, ac foeno congregando, ejusdem curae, et solicitudini, industriaeque pro emolumento Cittis quo meliori promovenda subiacebit.

Tertio: Vineae, agri, et foenilia, horeumque Cittis, aliaque eo congesta, prouti et alia ad oechonomiam spectantia, quo in statu depraesenti essent, perlustrabit, et si quae ex premissis in desolationem, vel quam piam involutionem devenissent, Magistratui conscientiose referre, meliorandaque meliorare, et signa huius modi ne fors involuta refererit, fiscum Cittis pro aquirendis ejusmodi involutis commonere, idem vero fiscus Magistratui deregere tenebitur.

Quarto: Universum frumentum in granis existens expurgari, expurgatumque mensurari ita et vina Cittis adimpleri facere, ac taliter adimpleta, et suo sigillo obsignata vina Perceptoribus Cittis asignare, inventarium vero super universis premissis, Magistratui praesentare tenebitur.

Quinto: Universos labores Cittis, tam circa culturam vinearum, quam et agrorum, prouti et inseminationem, foenique defalcationem, et congregationem, suis statutis temporibus ordinare, et disponere obligabitur, neque in aliquem privatum usum alicuius sine praescitu Magistratus laboratores Cittis convertere poterit, de iisdemque laboratoribus singulis septimanis, Spanus et Folnogii eidem Dno Decano rationes dare, idem vero Decanus exactas eiusmodi rationes singulis angariis Magistratui ruminandas praesentare debebit.

Sexto: Tam vinum, quam frumentum cuiusvis generis cura, et solicitudine qua meliori, cengregari facere adlaborabit. Et quidem vinum congregatum, ad Festum S. Mar-

Ovim se mjerama htjela služba dekana urediti i zapriječiti ponovni sukob sa gradskim sucem i čitavim magistratom. Usprkos tome nije ni ovaj puta služba dekana dugog vijeka. Traje svega 3 godine. Već godine 1725. bira se ponovno samo špan (Toma Maretić), koji se u narednoj godini naziva »Spanus sive Decanus«, a to po svoj prilici sa namjerom, da se služba dekana za uvijek dokine, jer je time po prvi puta dan

---

tini conscribere, et adimplere. Frumentum vero post triturationem, et excussionem ejusdem, mensurari et ad conservam deduci facere, sine omni procrastinatione adlaborabit: ita et foenum ad curus, prouti et stramen ad cumulos congregatum, nec non etiam sibi quias frumenti cuiusvis generis, pariter conscribere, et Magistratui super inde relationem facere, curae ejusdem Dni Decani imcumbet.

Septimo: Frumentum Cittis modo quio congregatum, et inventatum, sub clavi ejusdem Decani conservabitur. Vinum vero in cellario Perceptores Cittis non nisi illud, quod eisdem Dnus Decanus assignabit, ad educilum exponent; pretio per Magistratum denominando vendendum, prouti et ad alias necessitates per Perceptores erogandum vinum idem Dnus Decanus ordinabit, et vasa mensurabit modalitate qua meliori.

Octavo: Ad educilationem vinorum extraneorum tam idem, quam et Perceptores diligenter invigilabunt, catenusque dispositioni eiusdem Decani mentionati Perceptores subiacebunt; neque ullus Perceptorum sub poena Flor Hung. quinquaginta eo facto incurenti, in admissionem educilandi extranei vini se imitere audebit, et talium vinorum extraneorum invigilatio tam Dno Decano, quam Perceptoribus Cittis imcumbet, quorum quivis confestim Magistratui similia vina manifestare tenebitur. Neque ulli etiam idem Dnus Decanus sine praescitu, et admissione Magistratus similia vina educilare admitet.

Nono: Cum muri et tures Cittis, magna, et indilata reparatione indigeant, ideo idem Decanus dependenter, et cum ordinatione, sibi danda a Magistratu, reparationis, et restaurationis eorumdem primo et ante omnia solicitudinem et industriam quam meliorem poterit, adhibebit. Quem in finem pecuniarius sucursus a Magistratu eidem Decano dari debebit. Sic et reliquorum aedificiorum, prouti et cummunis Cittis fontis reparatio eidem Dno Decano imcumbet.

Decimo: Proventum cuiusvis generis nimirum a sylvis, terris, libertinis, et colonis, aliisque similibus Civitati cedere debent, idem Decanus percipiet, et cum eodem secundum antiquam consuetudinem, vel ulteriorem Magistratus ordinationem disponet. Neque sine praescitu et dispositione Magistratus, alio tales proventus convertere poterit. Huius modi tamen proventus conscribere, et ad regesta ponere tenebitur. Nullus autem alter ad receptionem praemissorum proventuum sub incursu gravis poenae se imittere poterit.

Undecimo: Cum Spanatus et Coloni ab ejusdem Decani oechonomica dispositione dependebunt, hinc idem quoque Decanus pontium, viarum, et stratorum curam habebit. Si deinde tantum afulserit occasionis, extruendi quoque strati lapidei in platea Biskupszka wlicza dicta cum concursu etiam ex privatis bursis Civium et incholarum huius Civittatis curam et diligentiam adhibere studebit; si quidem in hac platea ex reliquis, principaliori huius Civittatis, maximum tempore pluvioso habeatur lutum et lacunae.

Duodecimo: Si quos deinde defectus, aut emendationes oechonomiae, sessionum Collonicalium desolationes, vel ampliationes sive tandem auctionem eorundem animadverterit, tales Magistratui repraesentare, item fossatis et nefors rupturis Szaui imminentibus obviare idem Dnus Decanus adlaborabit. Caetera quoque ejusdem industriae, curae, et solicitudini promovendae, augendaeque oechonomiae Civittatis, bonique et utilis melioris publici eidem Dno Decano concreduntur; in quibus etiam cointeligenter cum

naslov »dekana« licu biranom među juratima. Godine 1727. bira se opet dekan i špan.[15])

Godine 1728. jednoglasno je dekanat dokinut sa motivacijom, da je bespotreban, a osim toga, da je za grad skopčan sa troškom. Ujedno je odlučeno, da se špan može bilo kada birati i da je dužan o svom radu strogi račun polagati. Špan je od gradskog suca i magistrata još više ovisan nego prije; on je dužan sa folnogijima svaki tjedan obrazložiti sucu i magistratu stanje gospodarstva, i tom zgodom polagati račun, te primati odredbe u pogledu uprave gradskog gospodarstva.[16])

No i ovaj puta nije kod toga ostalo. Već godine 1733. susrećemo ponovno dekana. Godine 1740. nije služba dekana popunjena obzirom na slabe financijske prilike grada, pa je za ovu godinu biran samo špan (Ivan Mikulić). Isto se ponovilo i godine 1741. Slijedeće godine je odlučeno, da službu dekana vrši iz razloga štednje gradski sudac. Isto je odlučeno i narednih godina, no s time, da sudac za taj svoj trud prima posebnu plaću, čime je i prvobitni razlog (štednja) faktično prestao. Ovo je stanje potrajalo sve do godine 1750. Te je godine odlučeno, da se dekanat razdijeli od službe suca i ponovno kao posebna služba uspostavi, i to s razloga, jer grad faktično nije imao koristi od toga, što je sudac vršio ujedno i službu dekana, jer je za to primao uz svoju plaću i plaću dekana. Prema tome nije postojao razlog, da se to stanje uzdrži, pa se pristupilo ponovno izboru dekana.[17]) (Izabran je Ladislav Szalle). Uz dekana biran je i špan. Ovo stanje potrajalo je do godine 1759. Kroz to vrijeme obnašali su čast gradskog dekana senatori Ladislav Szalle (g.

Magistratu se habebit, et ubi opus fuerit, cum dispositione et directione ejusdem procedet uteturque.

[15]) Proth. rest. list 515. U ostalom nejasno. Dok se g. 1725. dekan ne spominje, nego samo »Spanus sive decan« (Thomas Maretich), g. 1726. biran je za dekana »prior decanus Joannis Kurill«.

[16]) Godine 1732. morao je gradski magistrat na traženje posebnog kraljevskog izaslanika dati točne podatke o svom poslovanju. Među ostalim bilo je zapitano: »Qvalis ordo circa Oeconomiam Civicam in rebus Communitatis teneatur et exerceatur? qualiter item ejusmodi oeconomia civica in melius institui? Proventusqve augeri possint?« Na ovo je pitanje odgovorio gradski magistrat: »Circa Oeconomiam Civitatis hic ordo observatur, qvod Spanus cum folnogiis, singulis diebus Dominicis debeant Coram Domino Judice, et Magistratualibus constitui, peractae Hebdomadalis Oeconomiae seriem refferre, et de alterius subseqvendae septimanae necessitatibus Resolutionem, et dispositionem Magistratus praestolari«. (Prot. 1757.—1758. str. 175. i 179.).

[17]) Cit. Proth. rest. 1743.—1834. na str. 66.: ». . . . et communibus omnium votis decisa est, ut nimirum id Decanale officium ab officio Iudicatus separetur, et alteri conferatur, cum aliunde ex praedicta conjunctione Civitas nullum emolumentum sentiret, hactenus enim existentes Judices et simul Decani Salarium Decanale percipiebant . . .«

Cit. Proth. na str. 68.: »Cum autem officium Decanale ab offo Judicatus modo qvio divisum et sejunctum sit, adeoq(ve) alteri Magistratuali personae conferendum veniat . . .«

1751.), Adam Ballogh (g. 1752.) i Franjo Hadrović (g. 1753.—1754.—1757.). Godine 1758. izabran je prigodom restauracije magistrata 15. travnja za gradskog dekana ponovno Franjo Hadrović, ali mu nije određena plaća, jer je Kraljevska komora[18]) međutim odredila, da se gradskom dekanu za vršenje službe nema više isplaćivati nikakva nagrada. Obzirom na to gradski je magistrat u svom izvještaju o restauraciji od 5. svibnja iste godine umolio navedenu Komoru, da se iznimno gradskom dekanu odobri plaća.[19])

Izgleda, da je ovo izvješće bilo za službu dekana otsudno, jer je Kraljevska komora već 13. kolovoza iste godine odgovorila, da je dekan dužan o svom poslovanju polagati račun, pa da službu dekana prema tome ne mogu vršiti senatori, nego se ona u buduće imade popunjavati iz redova gradskih zastupnika.[20])

Poradi važnosti čitavog otpisa Kraljevske komore sazvana je naročita sjednica Magistrata i zastupnika 12. listopada iste godine, na kojoj je zaključeno, da se podnese komori posebno obrazloženje o svim pitanjima dodirnutim navedenim otpisom. Među ostalim zatraženo je, da se dekan oslobodi od dužnosti polaganja računa, jer je njegova služba takva, da ne iziskuje polaganje računa. Račune o gradskom gospodarstvu imade naprotiv polagati gradski špan.[21]) Ovo je stanovište uostalom za-

---

[18]) Kraljica Marija Terezija osnovala je g. 1757. za Hrvatsku posebno Ravnateljstvo Kraljevske komore ugarske, kojemu su bili slobodni kraljevski gradovi u svemu podvrgnuti. (Klaić: Zagreb, 1910.—1913., str. 43).

[19]) U tom izvještaju je doslovce navedeno: »ut qvi onerosam Admodum Oeconomiae Domesticae Curam gerere ac incumbente sibi munio obligaretur, salario humillime de genu Supplicantes...« (Proth. Actorum Magistratus lib. Reg. Civ. Mont. Grec., Zagr. 1757.—1758.).

[20]) Cit. otpisom Kraljevske komore od 13. VIII. 1758. određeno je pod toč. 5. slijedeće: »Ut officium Decani, velut dandis Rationibus obnoxium, ad electam Communitatem transferatur, et Franciscus Hadrovich una cum Civitatis Spano ad dandas pro praeterito de Robotis, et Frumento Rationes stringatur. (Cit. Proth. na str. 86.). Ova je odredba u ostalom saglasna sa odredbom od 22. kolovoza 1755., kojom je izdan naputak za restauraciju magistrata. Godine 1758. čitani su propisi, kojih se magistrat prigodom restauracije imao držati, pa je među ostalim istaknuto i ovo: »Praeterea officia rationibus dandis obnoxia nullatenus Magistratualibus, aut Tribunis Plebis, verum Electae Communitatis Commembris conferantur; qvae occassione assumendorum officiorum, pro Securitate publica Cassae Cautionem praestare tenebuntur...« (Proth. 1757. i 1758. na str. 163).

[21]) 5. Decanus Civitatis Sive Magister Civium hactenus semper de gremio Magrus nullis omnino Rationibus subjectus fuerit: qvia vi officii nihil praeter inspectionem, qvaliter oeconomia Civitatis administretur? haberet, neqve se ad ullam perceptionem aut Errogationem imitteret, ac idcirco munere Perceptionis, et Errogationis penes Perceptorem, et Camerarium Relicto, ac de his onere reddendarum rationum eosdem manente, cum nullibi in hoc Regno de Robotta, verum dumtaxat naturalibus Rationes dari soleant, non videmus modum exigendarum a moderno Decano F. H. de Robotta Rationum;

uzeo magistrat i u naputku, koji je godine 1722. izdan za poslovanje dekana, jer je u točci 5. ovog naputka naročito naglašeno, da će svakog tjedna špan i folnogiji gradskom dekanu podnositi račune o svom poslovanju, a on će te račune ispitati i predlagati samom Magistratu.[22])

Kako i ovaj podnesak nije donio željeni rezultat, to je magistrat prigodom svoje restauracije naredne 1758. godine sa gradskim zastupnicima odlučio postaviti dekana temeljem priznatih prastarih privilegija i odobrenih statuta iz redova senatora uz plaću, a bez dužnosti polaganja računa. Te godine izabran je dekanom Stjepan Zarecki.[23])

---

cujus tota penes Spanum dispositio, ipsum vero non nisi inspectio; qvod semper uni Magistralium delata fuerit inde accidit, ut Spanus tanto magis in accuratione officii, authoritate superioris contineautr, hocqv(e) Munus, nullum alioqvin Separatum Salarium habens, uni de Magistratu deferebatur illa ex consideratione, ut Statum Oeconomiae Civitatis Magistratuales omnes sensim condiscant, ac per hoc se amplioribus muniis dignos, ac corrigendorum per Subalternos Oeconomos admitti valentium Errorum Capaces reddant. Qvod Munus eominus gravate a se magistratuales auferri sustinebunt, qvod ut praemissum est, nullam utilitatem sibi alligatam habeat; interim ablato eodem a Magistratu eveniet, ut nullus Magistratualium Statum Eoconomiae sibi cognitum habeat. Successiveqve nullus adsit, qui ratiotinacionibus errores et defectus opponere sciat; adeoqve ipsa Oeconomia pro arbitrio Ratioemantium instituatur, si etiam in pejus lapsa fuerit, non habitura Censorem, qvi ipsam corrigat. Qvapropter Ex. Consilium Munus hoc juxta antiqvissimam Consuetudinem semper penes Magistratules existens ex praemissis Rationibus ultra relinqvend. gratiose censuerit, dignetur id etiam gratiose admittere, ut Exemplo aliorum Civitatum idem Decanus, seu Magister Civium Salario provideatur, ut tanto majorem Stimulum in vigilantia Oeconomiae publicae habeat«. (Cit. Proth. str. 91).

[22]) Vidi opasku 13.

[23]) Proth. Actorum Mag. lib. Reg. Civ. Montisgraecensis Zagr. inchoatum 1757.—1758. str. 273: »Pro qvorum Primo Decanatu, seu Consulatu ex vetustissima Civitatis Consvetudine, Constitutionibusqve et Privilegiis authoritate Regia Confirmatis Supremam oeconomiae Civitatis Inspectionem, Administrationem et Regulationem sibi alligatam habente: qvantumvis nonnulli ex Communitate hoc Munus in Communitatem transferendum contenderint, illo ex fundamento, qvia vi gratiosorum Excelsae Camerae Rescriptorum idem offum oneri dandarum rationum Subjici debere Censebatur; Nihilominus qvia Consules, seu Decani, se ad nullam Proventuum Perceptionem, aut Erogationem (destinatis ad id Camerario, et Perceptore) hactenus imisissent imiterentqve, eidem obnoxii non fuissent, utpote puram Directionem Subalternorum oeconomiae Spani videlicet, et Folnogiorum habentes, taliumqve Relationes de impensis Laboratoribus excipientes, ideoque fundamentum illud; ex qvo Rattionibus dandis hoc Munere fungentes subjici deberent, cesset: Decanus porro, seu Consulatus, uti praemissum est, vi Constitutionum, et Privilegiorum Civitatis vigore 126. 1716. Anni Ar. diaetaliter Clementissime Confirmatorum in Magistratu semper mansisset, isdem Constitutionibus, et Privilegiis sanior Pars insistendum judicabat; Cujus opinione et voto pro eodem officio ex Magistratualibus candidati sunt:

Adamus Ballogh
Nicolaus Cheh aliter Babochai
Stefanus Zareczki

Godina je 1759. još značajnija za službu dekana. Kada se te godine pristupilo izboru dekana, izabrani dekan Stjepan Zarecki nije htio preuzeti ovu službu sa dužnošću, da mora položiti račune, pa uslijed toga nije htio ni običajnu prisegu položiti.[24]) To je potaklo magistrat zagrebački, da podnese kraljici izravno molbu, da se spomenuta odluka kraljevske komore od godine 1757. kao neprovediva dokine. U svom podnesku ističe magistrat, da služba gradskog dekana, koji se u drugim gradovima naziva gradskim konzulom, postoji već od pamtivijeka kao sastavni dio unutarnjeg magistrata zagrebačkog. U davno prošlim vremenima bila je dekanu povjerena ne samo uprava čitave gradske ekonomije, nego i ubiranje prihoda i raspolaganje sa ušlim prihodima. (!) Ove potonje dužnosti su kasnije prešle na gradske poreznike (perceptore),[25]) tako da u

---

E qvibus electus Dominus Stefanus Zareczki, qva priores Decani conditione abqve videlicet dandarum Rationum obligatione, eaqve per expressum addita cum Praecautione, ut cum munus hoc admodum onerosum sit nullum autem Stipendium sibi assignatum habeat, de eo Magistratus, et Communitas prospiciat, ut tale pro se etiam resolvatur, idem officium suscepit...«

[24]) Cit. Proth. rest. 1743.—1834. str. 122.

[25]) Među najstarije službe gradske ubrajaju se svakako i perceptori. Oni se spominju već u najstarije vrijeme, te su za njih u Statutu od 1609. god. predviđene posebne odredbe. Uz ove odredbe dobivali su oni često posebne upute za svoju službu. Tako je godine 1639. prigodom restauracije magistrata određeno, da imadu četvrtgodišnje polagati račune (»qui ex decreto uniuersae Communitatis singulis anni quartalibus, D(omi)nis Senatoribus de acceptis et erogatis ad reddendas rationes erunt obligati«) (Proth. rest. 1616.—1742. list 147.).

Najznačajniji je ipak naputak, koji je perceptorima dan godine 1730. po zaključku od 3. veljače. Ovim naputkom, koji je pisan hrvatskim jezikom, obuhvaćeno je iscrpljivo čitavo poslovanje perceptora, pa je uslijed toga taj naputak od posebne važnosti za proučavanje tadašnjih prilika grada Zagreba. Ovaj je naputak u cijelosti unijet u zapisnik restauracije magistrata za tu godinu (Proth. rest. 1616.—1742. list 530), ali postoji i original potpisan po gradskom notaru Ivanu Bužanu ml., datiran sa 24. ožujkom 1730., koji se čuva u Arhivu grada Zagreba. Ovaj naputak glasi:

Instructio.

Polagh kotere plemenitoga Varassa Zagrebachkoga, Perceptori imaju sze ravnati.

Naypervich Perceptori vu prieini szvoie chasti, budi znovich posztavlieni, budi potvergijeni imaju vsza, tak vino kak sitek osztala na Inventeranije szliesajucha (ter naivise, ako sze Perceptori znovich posztave) iz zrokov od zdol podpiszanih polegh Inventatiae pred szvojemi antecessori po G-nu Kapitanu y jos zjednom zmed Plemenitog Magistratusa vuchinieni, y podpiszany y ne drugach krukam szvojim budi prieli.

Secundo: Obdersavati imaju, da na dohotke censusse y osztale proventusse tak vu varassu kak y zvan varassa na Iurisdictii vendar varaszkoj marlivu szkerb budu nosili, kerchmi vszaki tieden ienkrat vizitujuch y vose na kerchmah, buduchi znamenujuch, da pod rachun iedni vosi, drugi dvi nebisze szkerchmarili: Ter tem nachinom gore rechene dohotke Censusse. proventusse, ali pak kakove Contributie marlivo incasserati, illiti szkup szpravliati; plachati pako nehteiuche zagoda Magistratussa obznaniti.

času podnašanja molbe vrši gradski dekan samo razdiobu rada gradskih kmetova, a nije ovlašten na nikakova primanja, niti u novcu niti u naravi. Ako dakle dekan ništa ne prima, niti što izdaje, ne može mu se nametnuti

---

Tertio: Niti vina, niti sitka niti penesz niti drugoga nichesza presz vszebnine Plemenitoga Magistratussa, po G-nu Notariussu illiti Mszti namesztniku, znaniem i dopuschemiem Plemenitoga Magistratussa podpiszane Comissie, nikomu nimaju dati, a potlam takova errogatia na rachun nebude sze priela.

Quarto: Na piacze po szobodnih, y szeimenih vremenah, marlivu szkerb imaju noszíti ter od meszta, tak od onakovih dugovanij kotera sze na mesztu terse, ali sze prodadu ali ne, kakoti y od onih koia sze po piaczi szimo tamo nosze, pod navadu drugih piaczof, y szeimenih meszt polagh vrednoszti imaiu pobirati. Sz kotereh proventussev nikomu nistar (Zvan kak je doli dopuscheno) nemaju dati.

Quinto: Ako bi Perceptori videli kakovu plemenitoga varassa kvarov, ali drugu potribochu, buduch da plemeniti Magistratus vszaki tieden naimenye dva puta conseduje, dusni sze budu pri Plemenitomu Magistratussu najaviti j takovu potribochu na pervo dati, zatim pako zverhu potrebnoga popraviliania Comissiu vuzeti. Polagh koteri, akobi potrebno kay kupiti kakotie Sindol, chavli y osztala tem szpodobna (dusni budu vu pervom Magistratusskom szhodischu za takovo kuplenio dugovanie povedati y vuchiniti prevideti, da pache zerad szegurnoszti szvoje zverhu toga recognitiu magistratusku vuzeti, potlam pako ni szamo ono kay szu kupili, nego kuliko kam szu deli, illiti na kai potrossili specifice vu rachune szvoje posztaviti.

Sexto. Zvan povekseh officzirov y drugeh od zdola napiszaneh, kakoti G-nu szuczu vszaki mali szeniem (rachunajuchi takai Margetinje) polagh navade jeden dukat, na kralievszki pako szeniem tri dukate. G-nu Kapitanu ravno tak vszaki szeniem (zvan kralievoga) jeden dukat, na kralievo pak navadni obed, drugoi pakoi vu Magistratussu buduchoi G-di (Zvan akobi koteri novi Senatori bili) vszakomu kakoti takaj Fiscussu, drugomu Harmiczaru, Maltaru, dvem perceptorom, y onem koteri dimniakeh grade navadne grosse i pinti vina. Zatem Pressarom polagh zamutka deputatum nyhov. Lugarom ravno tak trem vszakomu po grosse tri, Straschanom vszaki szenlem gda szu na sztrasi grossi pet, kakoti takai G-nu kapitanu za vuzem pintov oszem. Drugomu nikomu nikakovi regalof nimaju dati, nego vu vszem osztalom polagh komissy imajusze ravnati.

Septimo: Na obede chez Letto davati navadne, nemaju vech nego na Tellovu for. pet, na kralievu for. pet, na Prachanszki obed grossi dvanaiszt y pol, kakoti takaj pri zapuniavanim vim vsaku jusinu nego grosse pet potrossiti, ar vu rachun veksi potrossek ne budeszi priel. Ako pako zvan teh obedov y potroskov, budi vu kakoveh pravdah ali Exmissiah. na kakovi obed Perceptori bi imali trositi, takov potrossek, illiti za recheni oszebuini obed pokuplena dugovanya imajuszi Perceptori specifice zanotuvati, y vu pervom Magistratskom sztolu, ni szamo representirati, nego za szegurnoszt rachunov szvojih dati szi podpiszati y approbuvati.

Octavo: Tak od onih kotera polegh rechenoga Inventara, na pochetku szvoje chazti, kako y chez czello Letto, kojum god prilikum, y nachinom Perceptori k rukam szvojim prima: 15 dana pred Blasevom imaju sze terszíti rachum dati, posztavivsi vu rachune szvoje vsza Specifice, y kay je odkud, ali polegh, ali zvan inventara prieto y kay je kom, y polagh kakve Comissie dano, ter to ni szamo vu rachune posztaviti, nego zadovolno na kuliko obchinzki niszu znana takai probuvati.

Nono: Ako kotera zmed proventussa kakvoga god varaszkoga po perceptoreh prietoga vu Naturi bi osztalo, dusni budu perceptori polegh rachunov szvoieh, Introitussa y Exitussa vu rachuni szvoji specifice kuliko chesza vu naturi osztaie posztaviti, da

dužnost polaganja računa. Do sada bila je uobičajena praksa, da dekan položi prisegu na svoju službu. Ova je prisega bila do sada uvijek dovoljna mjera za ispravno vršenje službe dekana. Osim toga je služba dekana do toga časa bila uvijek plaćena, dok se nakon spomenute naredbe imade besplatno vršiti. Pošto je ove godine izabrani dekan Zarecki otklonio prihvat službe pod uslovom, da mora o svom radu polagati račun i uz to besplatno raditi, to je magistrat zagrebački mimo naloga na svoju ruku odredio, da izabrani dekan, koji je i protekle godine tu službu vršio, položi na svoj dosadašnji rad prisegu i da do daljnje odredbe kraljice ne treba polagati račun. U spomenutom podnesku moli magistrat, da bi se ovaj njegov postupak naknadno odobrio. Molbu je podnio kraljici sam gradski sudac ali bez uspjeha, jer je na ovu molbu Kraljevska komora odgovorila otpisom od 27. srpnja iste godine, u kojem je naročito naglašeno, da se i zagrebački magistrat imade držati općih propisa o restauraciji gradskih magistrata. U pogledu gradskog dekana je izrično određeno, da se on imade birati među gradskim zastupnicima i da je dužan polagati račun o svom poslovanju, ali da može polagati i običajnu prisegu.

Uslijed toga je prigodom restauracije magistrata za slijedeću godinu (1760.) zaključeno, da se služba gradskog dekana saobrazi sa službom »magistra civium« ostalih gradova i da se ta služba popuni iz redova senatora. Za »magistra civium« izabran je te godine senator Josip Doneković. Time se htjelo izbjeći, da se služba dekana prenese na gradske zastupnike, ali ni to nije uspjelo, jer se godine 1762. bira dekan (»decanus seu Magister civium«) iz redova zastupnika. Izabran je Mihovil Brezovački, ali je otklonio, da preuzme tu službu bez plaće, a uz uvjet, da polaže račun o svom radu. Tako je ove godine ostao magistrat bez dekana.

Godine 1762. izabran je za dekana Josip Hohnemer bez prije običajne prisege i plaće. Godine 1763. izabran je ponovno Hohnemer, ali ove godine uz prisegu i plaću (»cum salario per Excelsam Cameram eidem resoluto Flor. 50.—«), iz čega izlazi, da je Kraljevska komora usvojila stanovište magistrata izloženo u podnesku od g. 1759. ili barem djelomično. Isti je obnašao čast dekana i godine 1764., kada uopće nije bilo protukandidata za tu službu. Dekan se sada naziva pretežno konzulom. Za godinu 1765.

---

polagh takovih rachunov pri drugoi inventatii, proresignatii, illiti premenianiu varaszkih officerov navadnom, Inventatori budusze znali ravnati.

Decimo: Vu Restauratii navadnoi o Biasevom pervi Perceptori alj sze potverde, ali ne moraju bitti pri novo Inventatii, isz szroka da sze szposzna pred njimi jeli tuliko naideno, kuliko szu oni vu rachune na Inventar posztavili, y akosze znaide, ter mosze biti Perceptori premienjeni budu, da polegh vuchiniene chaszti resignatiae, namesztnikom svojem takay Inventar podpiszan resignuju. Osztala pako kotera ovde niszu zapiszana osztavlaju sze na vszakeh Perceptorov vriednoszt, razom y chlovechtvo, na pervo y pred ochima priszegu szvoju szvorhu priete chaszti imajucheh«.

manjkaju podaci, dok je u godini 1766. vršio službu gradskog konzula Ivan Gregorić.

Interesantno je spomenuti, da je godine 1759. izabrani dekan Zarecki, koji je tu službu otklonio, bio gradski senator, dok se narednih godina bira dekan između jurata, jer je prenešen na »vanjski magistrat« (»officio Decanali e Mag(istrat)u interiori ad Comunitatem transeunte...«). Od godine 1764. naziva se dekan gradskim konzulom, te ovu službu obnašaju ponovno gradski senatori, što znači, da je promjenom imena prebačena opet u unutrašnji magistrat. Gradski se konzul u savremenim izvorima naziva i »Bürgermeister«, pa je preteča časti kasnijeg načelnika, a sada predsjednika. Uz konzula bira se opet redovno i špan. U djelokrug gradskog konzula spadala je isprva uprava gradskog gospodarstva (ekonomija).

Godine 1766. obnašao je čast gradskog konzula Ivan Gregorić, koji je i naredne godine u tom svojstvu potvrđen, dok je godine 1768. izabran za gradskog konzula Juraj Škalja (Skalija), a godine 1769. Mihovil Brezovački.

Godine 1770. odlučio je zagrebački magistrat, da ponovno bira gradskog dekana. Prema naredbi kraljice od 29. listopada 1760. birao se dekan iz redova gradskih zastupnika (»ex ellecta Communitate«), pa je tom zgodom izabran Josip Ladešić, kojemu je povjeren nadzor nad gradskom ekonomijom (»cui inspectio Oeconomie Cittis competeret...«) i određena plaća od 50 for.

Iste godine birao se i gradski konzul, tako da je ove godine imao grad kako dekana tako i konzula. Izabran je ponovno Mihovil Brezovački. Služba konzula je ove godine besplatna.

Naredne godine izabran je gradskim konzulom Štefan Zarecki, dok je za dekana ponovno izabran Josip Ladešić. I ove godine nije konzulu određena plaća (»absque Salario«). Dekanu je naprotiv određena plaća od 50 for.

Ovako se sve do godine 1790. birao svake godine kako gradski konzul, tako i gradski dekan.

Početkom svibnja godine 1790. održana je pod predsjedanjem posebno izaslanog kraljevskog izaslanika sjednica Magistrata zagrebačkog, kojoj su prisustvovali gradski sudac Nikola Babočaj, konzul Juraj Igerčić, kapetan Franjo Sanas, senatori Josip Špišić, Ignjac Herbega, Nikola Šoštarić i Pavao Hajnal, dok su od gradskih zastupnika prisustvovali toj sjednici Josip Drašković, Nikola Huzjak, Ivan Franković, Franjo Kantili, Stjepan Čegetek, Simon Kuštreba i drugi. Ova se sjednica držala 3. i 4. svibnja. Među mnogobrojnim vrlo važnim odlukama zaključeno je i to, da se u buduće više ne bira gradski dekan, nego da se poslovi dekana prenesu na

posebni gospodarski odbor (»Deputatio oeconomica«), koji će svaki tjedan pod predsjedanjem gradskog konzula održavati svoje redovne sastanke.

Ovakav odbor nije u ostalom ništa nova, jer su gospodarska pitanja riješavali već oko 1784. godine zajednički gradski konzul, gradski odvjetnik, blagajnik (»camerarius«) [26]), notar i dekan.

O svojim sjednicama imao je odbor voditi poseban zapisnik, te strogo voditi pasku, da se svi zaključci točno izvršuju. Iz sačuvanih zapisnika razabire se, da je taj odbor dosta redovito svoje sjednice održavao. Sjednicama su redovno uz gradskog konzula prisustvovali i gradski sudac, kapetan, odvjetnik, bilježnik i 2—4 senatora. Taj je odbor odlučivao o svim poslovima gradske ekonomije, o rasporedu rada kmetova, kao što su se odobravali i potrebni izdaci. Tako je ovaj odbor za uvijek pokopao službu gradskog dekana, za koju se toliko stoljeća vodila ogorčena borba. Jedno je lice — gradskog dekana — u upravi gradskog gospodarstva zamijenio odbor sastavljen od pretstavnika magistrata i gradskih zastupnika, koji prema tome imade sve osobine današnjih odbora gradskog vijeća.

Posljednji izabrani gradski dekan bio je gradski zastupnik Ivan pl. Franković.

---

26) »Camerarius« pojavljuje se po prvi puta oko godine 1754. Njemu je bio povjeren dio poslova, koje su do tada obavljali perceptori, tako da su se ove dvije službe međusobno nadopunjavale, kako se iz zaključka od 1790., toč. 6., može zaključiti. (»Inductum ordinum circa Rationes et cassas sequaciter et mutuam inter Perceptorem et Cammerarium Cittis Controleriam porro quoque manere«). Iz službe perceptora razvila se kasnije porezna (štibrena) blagajna, današnji porezni ured, a iz službe »cameraria« gradska »pjeneznica« današnja Gradska blagajna.